

319**OBWIESZCZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI**

z dnia 3 marca 2000 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.

1. Na podstawie art. 16 ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. Nr 29, poz. 155), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) ustawą z dnia 5 lipca 1990 r. — Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 51, poz. 297),
- 2) ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy — Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321),
- 3) ustawą z dnia 23 listopada 1990 r. o łączności (Dz. U. Nr 86, poz. 504),
- 4) ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 425),
- 5) ustawą z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 1993 r. Nr 7, poz. 34),
- 6) ustawą z dnia 26 czerwca 1997 r. o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz

o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375)

i zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania tekstu jednolitego.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy nie obejmuje:

- 1) art. 39, 43 i 44 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. Nr 29, poz. 155), które stanowią:

„Art. 39. 1. Zachowują moc przepisy statutów kościołów i innych związków wyznaniowych, o ile nie pozostają w sprzeczności z przepisami niniejszej ustawy.

2. Do czasu wydania przepisów wykonawczych do ustawy pozostają w mocy przepisy dotychczasowe.”

„Art. 43. W ustawie z dnia 15 lipca 1961 r. o rozwoju systemu oświaty i wychowania (Dz. U. Nr 32, poz. 160, z 1971 r. Nr 12, poz. 115, z 1972 r. Nr 16, poz. 114, z 1975 r. Nr 45,

poz. 234 i z 1984 r. Nr 49, poz. 253) w art. 1 akapity drugi i trzeci otrzymują brzmienie:

«Zmierza ono do tego, aby uczniom i wychowankom zapewnić wiedzę o przyrodzie i życiu społecznym, o dziejach oraz kulturze narodu i ludzkości, aby zapewnić kwalifikacje do pracy zawodowej.

Szkoły i inne placówki oświatowo-wychowawcze wychowują w duchu zasad współżycia społecznego, w duchu umiłowania Ojczyzny, pokoju, wolności, sprawiedliwości społecznej i braterstwa z ludźmi wszystkich krajów, uczą zamiatowania i szacunku dla skutecznej pracy, poszanowania mienia narodowego, przygotowują do czynnego udziału w rozwoju kraju, jego gospodarki i kultury.»

Art. 44. W ustawie z dnia 19 kwietnia 1968 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 12, poz. 63 i z 1984 r. Nr 26, poz. 129) w art. 34 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

«2a. Obowiązkiem określonym w ust. 1 i 2 nie podlegają biblioteki i zbiory materiałów bibliotecznych należące do kościołów i innych związków wyznaniowych oraz ich osób prawnych, które o podjęciu publicznego udostępnienia zbiorów powiadamiają organ określony w ust. 1.»”;

2) art. 19 ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. — Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 51, poz. 297), który stanowi:

„Art. 19. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”;

3) art. 16 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy — Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321), który stanowi:

„Art. 16. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 października 1990 r.”;

4) art. 94 ustawy z dnia 23 listopada 1990 r. o łączności (Dz. U. Nr 86, poz. 504), który stanowi:

„Art. 94. Ustawa wchodzi w życie w terminie 30 dni od dnia ogłoszenia.”;

5) art. 115 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95, poz. 425), który stanowi:

„Art. 115. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, z tym że przepisy rozdziału 7 wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1992 r.”;

6) art. 71 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 1993 r. Nr 7, poz. 34), który stanowi:

„Art. 71. Ustawa wchodzi w życie po upływie miesiąca od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem przepisu art. 52, który wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1993 r.”;

7) art. 15 i 17 ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375), które stanowią:

„Art. 15. Pozostają w mocy wpisy do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych dokonane na podstawie przepisów dotychczasowych, w szczególności nie jest wymagane uzupełnienie listy osób zgłaszających.”

„Art. 17. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.”

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji:

M. Biernacki

Załącznik do obwieszczenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 3 marca 2000 r. (poz. 319)

USTAWA

z dnia 17 maja 1989 r.

o gwarancjach wolności sumienia i wyznania.

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej¹⁾:

— wykonując postanowienia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej²⁾ o wolności sumienia i wyznania,

¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 21 ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. o zmianie ustawy o gwarancjach wolności sumienia i wyznania oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 1998 r. Nr 59, poz. 375), która weszła w życie z dniem 30 maja 1998 r.

²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 1 ustawy wymienionej w przypisie 1.

— nawiązując do godnej trwałego szacunku i kontynuacji tradycji tolerancji i wolności religijnej oraz potwierdzającej ją współpracy Polaków różnych wyznań i światopoglądów w rozwoju i pomyślności Ojczyzny,

— uznając historyczny wkład kościołów i innych związków wyznaniowych w rozwój kultury narodowej oraz krzewienie i umacnianie podstawowych wartości moralnych,

— kierując się zasadami zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym

Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych, Akcie Końcowym Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie oraz Deklaracji Organizacji Narodów Zjednoczonych o wyeliminowaniu wszelkich form nietolerancji i dyskryminacji z powodów religijnych lub przekonań,

— umacniając warunki do czynnego i równoprawnego uczestnictwa obywateli w życiu publicznym i społecznym, bez względu na ich stosunek do religii,

stanowi, co następuje:

DZIAŁ I

Wolność sumienia i wyznania

Art. 1. 1. Rzeczpospolita Polska¹⁾ zapewnia każdemu obywatelowi wolność sumienia i wyznania.

2. Wolność sumienia i wyznania obejmuje swobodę wyboru religii lub przekonań oraz wyrażania ich indywidualnie i zbiorowo, prywatnie i publicznie.

3. Obywatele wierzący wszystkich wyznań oraz niewierzący mają równe prawa w życiu państwowym, politycznym, gospodarczym, społecznym i kulturalnym.

Art. 2. Korzystając z wolności sumienia i wyznania obywatele mogą w szczególności:

- 1)³⁾ tworzyć wspólnoty religijne, zwane dalej „kościółkami i innymi związkami wyznaniowymi”, zakładane w celu wyznawania i szerzenia wiary religijnej, posiadające własny ustrój, doktrynę i obrzędy kultowe,
- 2) zgodnie z zasadami swojego wyznania uczestniczyć w czynnościach i obrzędach religijnych oraz wypełniać obowiązki religijne i obchodzić święta religijne,
- 2a)⁴⁾ należeć lub nie należeć do kościołów i innych związków wyznaniowych,
- 3) głosić swoją religię lub przekonania,
- 4) wychowywać dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniami w sprawach religii,
- 5) zachowywać milczenie w sprawach swojej religii lub przekonań,
- 6) utrzymywać kontakty ze współwyznawcami, w tym uczestniczyć w pracach organizacji religijnych o zasięgu międzynarodowym,
- 7) korzystać ze źródeł informacji na temat religii,
- 8) wytwarzać i nabywać przedmioty potrzebne do celów kultu i praktyk religijnych oraz korzystać z nich,
- 9) wytwarzać, nabywać i posiadać artykuły potrzebne do przestrzegania reguł religijnych,
- 10) wybrać stan duchowny lub zakonny,
- 11) zrzekać się w organizacjach świeckich w celu reali-

³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 2 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

⁴⁾ Dodany przez art. 1 pkt 2 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

zacji zadań wynikających z wyznawanej religii bądź przekonań w sprawach religii,

12)⁵⁾ otrzymać pochówek zgodny z wyznawanymi zasadami religijnymi lub z przekonaniami w sprawach religii.

Art. 3. 1. Uzewnętrznianie indywidualnie lub zbiorowo swojej religii lub przekonań może podlegać jedynie ograniczeniom ustawowym koniecznym do ochrony bezpieczeństwa publicznego, porządku, zdrowia lub moralności publicznej albo podstawowych praw i wolności innych osób.

2. Korzystanie z wolności sumienia i wyznania nie może prowadzić do uchylania się od wykonywania obowiązków publicznych nałożonych przez ustawy.

3. Ze względu na przekonania religijne lub wyznawane zasady moralne obywatele mogą występować o skierowanie ich do służby zastępczej, na zasadach i w trybie określonych w ustawie o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej¹⁾. Korzystanie z tego prawa wymaga złożenia oświadczenia w sprawie przekonań religijnych lub wyznawanych zasad moralnych.

Art. 4. 1. Prawo określone w art. 2 pkt 2 oraz prawo do posiadania i korzystania z przedmiotów potrzebnych do uprawiania kultu i praktyk religijnych przysługują również osobom:

- 1) pełniącym służbę wojskową lub zasadniczą służbę w obronie cywilnej,
- 2) przebywającym w *zakładach służby zdrowia*⁶⁾ i *opieki społecznej*⁷⁾ oraz dzieciom i młodzieży na krajowych koloniach i obozach organizowanych przez instytucje państwowe,
- 3) przebywającym w zakładach karnych, poprawczych i wychowawczych oraz aresztach śledczych, *ośrodkach przystosowania społecznego*⁸⁾ oraz schroniskach dla nieletnich.

2. Sposób realizacji uprawnień określonych w ust. 1 regulują odrębne ustawy oraz przepisy wydane na ich podstawie.

⁵⁾ Dodany przez art. 1 pkt 2 lit. c) ustawy wymienionej w przypisie 1.

⁶⁾ Obecnie są to zakłady opieki zdrowotnej zgodnie z ustawą z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 91, poz. 408, z 1992 r. Nr 63, poz. 315, z 1994 r. Nr 121, poz. 591, z 1995 r. Nr 138, poz. 682, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, z 1997 r. Nr 104, poz. 661, Nr 121, poz. 769 i Nr 158 poz. 1041, z 1998 r. Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756, Nr 162, poz. 1115, z 1999 r. Nr 28, poz. 255 i 256, Nr 84, poz. 935 oraz z 2000 r. Nr 3, poz. 28 i Nr 12, poz. 136), która weszła w życie z dniem 15 stycznia 1992 r.

⁷⁾ Obecnie są to zakłady pomocy społecznej zgodnie z ustawą z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414, Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 756, Nr 162, poz. 1118 i 1126, z 1999 r. Nr 20, poz. 170, Nr 79, poz. 885 i Nr 90, poz. 1001 oraz z 2000 r. Nr 12, poz. 136 i Nr 19, poz. 238), która weszła w życie z dniem 17 stycznia 1991 r.

⁸⁾ Zlikwidowane na mocy art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lutego 1990 r. o zmianie Kodeksu karnego wykonawczego (Dz. U. Nr 14, poz. 85), która weszła w życie z dniem 27 marca 1990 r.

Art. 5. Obywatele mają prawo do swobodnego świadczenia na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych oraz instytucji charytatywno-opiekuńczych.

Art. 6. 1. Nikt nie może być dyskryminowany bądź uprzywilejowany z powodu religii lub przekonań w sprawach religii.

2. Nie wolno zmuszać obywateli do niebrania udziału w czynnościach lub obrzędach religijnych ani do udziału w nich.

Art. 7. 1. Cudzoziemcy przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹⁾ korzystają z wolności sumienia i wyznania na równi z obywatelami polskimi.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do bezpaństwowców.

DZIAŁ II

Stosunek państwa do kościołów i innych związków wyznaniowych

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 8.⁹⁾ Kościoły i inne związki wyznaniowe w Polsce działają w konstytucyjnych ramach ustrojowych Rzeczypospolitej Polskiej; ich sytuację prawną i majątkową regulują przepisy rangi ustawowej.

Art. 9. 1. W Rzeczypospolitej Polskiej¹⁾ stosunek państwa do wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych opiera się na poszanowaniu wolności sumienia i wyznania.

2. Gwarancjami wolności sumienia i wyznania w stosunkach państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są:

- 1) oddzielenie kościołów i innych związków wyznaniowych od państwa,
- 2) swoboda wypełniania przez kościoły i inne związki wyznaniowe funkcji religijnych,
- 3) równouprawnienie wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych, bez względu na formę uregulowania ich sytuacji prawnej.

Art. 10. 1. Rzeczpospolita Polska¹⁾ jest państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i przekonań.

2. Państwo i państwowe jednostki organizacyjne nie dotują i nie subwencjonują kościołów i innych związków wyznaniowych. Wyjątki od tej zasady regulują ustawy lub przepisy wydane na ich podstawie.

Art. 11. 1. Kościoły i inne związki wyznaniowe są niezależne od państwa przy wykonywaniu swoich funkcji religijnych.

⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 3 ustawy wymienionej w przypisie 1.

2. Kościoły i inne związki wyznaniowe oraz ich działalność podlegają ochronie prawnej, w granicach określonych w ustawach.

3. Kościoły i inne związki wyznaniowe mogą składać wnioski do Trybunału Konstytucyjnego na zasadach i w trybie określonych w przepisach o Trybunale Konstytucyjnym.

Art. 12. 1.¹⁰⁾ Duchowni oraz osoby zakonne kościołów i innych związków wyznaniowych, ustanowione według przepisów prawa wewnętrznego kościoła lub innego związku wyznaniowego, korzystają z praw i podlegają obowiązkom na równi z innymi obywatelami we wszystkich dziedzinach życia państwowego, politycznego, gospodarczego, społecznego i kulturalnego. Są oni w ramach obowiązujących przepisów ustaw zwolnieni z obowiązków niemożliwych do pogodzenia z pełnieniem funkcji duchownego lub osoby zakonnej.

2. Osoby, o których mowa w ust. 1, mają prawo do noszenia stroju duchownego.

3.¹¹⁾ Uprawnienia i obowiązki osób duchownych w myśl prawa państwowego określają odrębne ustawy.

Art. 13. 1. Majątek i przychody kościołów i innych związków wyznaniowych podlegają ogólnie obowiązującym przepisom podatkowym, z wyjątkami określonymi w odrębnych ustawach.

2. Osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych są zwolnione od opodatkowania z tytułu przychodów ze swojej działalności niegospodarczej. W tym zakresie osoby te nie mają obowiązku prowadzenia dokumentacji wymaganej przez przepisy podatkowe.

3. (skreślony).¹²⁾

4. (skreślony).¹²⁾

5. Dochody z działalności gospodarczej osób prawnych kościołów i innych związków wyznaniowych oraz spółek, których udziałowcami są wyłącznie te osoby, są zwolnione od opodatkowania w części, w jakiej zostały przeznaczone w roku podatkowym lub w roku po nim następującym na cele kulturalne, oświatowo-wychowawcze, naukowe, kulturalne, działalność charytatywno-opiekuńczą, punkty katechetyczne, konserwację zabytków oraz na inwestycje sakralne i inwestycje kościelne, których przedmiotem są punkty katechetyczne i zakłady charytatywno-opiekuńcze, jak również remonty tych obiektów.

6. Osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych są zwolnione od opodatkowania i od świad-

¹⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

¹¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 4 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

¹²⁾ Przez art. 5 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy — Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321), która weszła w życie z dniem 1 października 1990 r.

czeń na *fundusz gminny i fundusz miejski*¹³⁾, od nieruchomości lub ich części, stanowiących własność tych osób lub używanych przez nie na podstawie innego tytułu prawnego na cele niemieszkalne, z wyjątkiem części zajmowanej na wykonywanie działalności gospodarczej.

7. Wolne od opłat celnych są przesyłane z zagranicy dla osób prawnych kościołów i innych związków wyznaniowych dary:

- 1)¹⁴⁾ przeznaczone na cele kultowe, charytatywno-opiekuńcze i oświatowo-wychowawcze, z wyjątkiem wyrobów akcyzowych oraz samochodów osobowych,
- 2) maszyny, urządzenia i materiały poligraficzne oraz papier.

Art. 14. 1. Jeżeli odrębna ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa nie stanowią inaczej, władze kościoła lub innego związku wyznaniowego powiadamiają właściwy organ administracji państwowej o utworzeniu, zmianie nazwy, siedziby, granic lub połączeniu, podziale i zniesieniu diecezji (okręgów i porównywalnych jednostek organizacyjnych) oraz parafii (zborów, gmin i porównywalnych jednostek organizacyjnych).

2.¹⁵⁾ Jeżeli odrębna ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa nie stanowią inaczej, władze kościoła lub innego związku wyznaniowego powiadamiają w terminie 30 dni właściwy organ administracji rządowej o zmianie siedziby oraz o objęciu i odwołaniu osób wchodzących do kierowniczych organów wykonawczych, podając ich imiona i nazwiska, obywatelstwo i miejsce zamieszkania.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do jednostek organizacyjnych, o których mowa w ust. 1.

4.¹⁶⁾ Jeżeli odrębna ustawa lub ratyfikowana umowa międzynarodowa nie stanowią inaczej, przed objęciem stanowisk, o których mowa w ust. 2 i 3, przez cudzoziemca, władze kościoła lub innego związku wyznaniowego powinny się upewnić, czy minister właściwy do spraw wyznań religijnych¹⁷⁾ nie wyraża wobec tego zastrzeżeń. Niezgłoszenie zastrzeżeń w terminie 60 dni od daty powiadomienia uważa się za wyrażenie zgody.

Art. 15.¹⁸⁾ W sprawach, o których mowa w art. 14, właściwym organem administracji rządowej jest:

- 1) odnośnie do jednostek organizacyjnych o zasięgu ogólnopolskim oraz obejmujących swoimi grani-

cami teren przekraczający granice jednego województwa, a także stanowisk w tych jednostkach — minister właściwy do spraw wyznań religijnych¹⁷⁾,
2) w pozostałych przypadkach — wojewoda.

Art. 16. 1. Państwo współdziała z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w zachowaniu pokoju, kształtowaniu warunków rozwoju kraju oraz zwalczaniu patologii społecznych.

2. W celach, o których mowa w ust. 1, oraz do rozpatrywania problemów związanych z rozwojem stosunków między państwem a poszczególnymi kościołami i innymi związkami wyznaniowymi mogą być, na zasadach wzajemnego uzgodnienia, tworzone różne, w tym stałe formy współdziałania. Przepis ten nie narusza właściwości organów państwowych oraz organów kościołów i innych związków wyznaniowych.

Art. 16a.¹⁹⁾ 1. Dla określenia szczegółowych zasad stosunków, o których mowa w art. 16, mogą być zawierane umowy między właściwymi rzeczowo centralnymi organami administracji rządowej a władzami poszczególnych kościołów i innych związków wyznaniowych.

2. Przepisy umowy nie mogą naruszać przepisów ogólnie obowiązującego prawa, a w szczególności zasady równouprawnienia wszystkich kościołów i innych związków wyznaniowych.

3. Podpisana umowa zostaje opublikowana w dzienniku urzędowym właściwego ministerstwa.²⁰⁾

Art. 17. Państwo współdziała z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi w ochronie, konserwacji, udostępnianiu i upowszechnianiu zabytków architektury, sztuki i literatury religijnej, które stanowią integralną część dziedzictwa kultury.

Art. 18. 1. Przepisy rozdziału 2 i działu III regulują stosunek państwa tylko do tych kościołów i innych związków wyznaniowych, których sytuacja prawna i majątkowa nie jest uregulowana odrębnymi ustawami.

2. Przepisy rozdziału 2 określające uprawnienia kościołów i innych związków wyznaniowych mają jednakże zastosowanie do kościołów i innych związków wyznaniowych o ustawowo uregulowanej sytuacji wówczas, gdy odrębne ustawy określone w ust. 1 nie przewidują takich uprawnień.

Rozdział 2

Działalność kościołów i innych związków wyznaniowych

Art. 19. 1. Kościoły i inne związki wyznaniowe korzystają na zasadach równouprawnienia ze swobody pełnienia funkcji religijnych.

¹³⁾ Zniesiony na mocy art. 1 ust. 1 pkt 12 ustawy z dnia 14 grudnia 1990 r. o zniesieniu i likwidacji niektórych funduszy (Dz. U. Nr 89, poz. 517), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1991 r.

¹⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 5 ustawy wymienionej w przypisie 1.

¹⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

¹⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 6 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

¹⁷⁾ Zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 25, art. 87 pkt 1 i art. 94 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz. U. Nr 141, poz. 943 oraz z 1998 r. Nr 162, poz. 1122), która weszła w życie z dniem 1 kwietnia 1999 r.

¹⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 7 ustawy wymienionej w przypisie 1.

¹⁹⁾ Dodany przez art. 1 pkt 8 ustawy wymienionej w przypisie 1.

²⁰⁾ Stosownie do art. 95 ustawy wymienionej w przypisie 17, ilekroć przepisy nakładają na naczelny lub centralny organ administracji rządowej obowiązek ogłoszenia aktu prawnego w wydawnictwie promulgacyjnym innym niż Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej, akt taki podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

2. Wypełniając funkcje religijne kościoły i inne związki wyznaniowe mogą w szczególności:

- 1) określać doktrynę religijną, dogmaty i zasady wiary oraz liturgię,
- 2) organizować i publicznie sprawować kult,
- 3) udzielać posług religijnych, w tym osobom, o których mowa w art. 4, oraz organizować obrzędy i zgromadzenia religijne,
- 4) rządzić się w swoich sprawach własnym prawem, swobodnie wykonywać władzę duchowną oraz zarządzać swoimi sprawami,
- 5)²¹⁾ ustanawiać, kształcić i zatrudniać duchownych,
- 6) realizować inwestycje sakralne i inne inwestycje kościelne,
- 7) nabywać, posiadać i zbywać majątek ruchomy i nieruchomy oraz zarządzać nim,
- 8) zbierać składki i otrzymywać darowizny, spadki i inne świadczenia od osób fizycznych i prawnych,
- 9) wytwarzać i nabywać przedmioty i artykuły potrzebne do celów kultu i praktyk religijnych oraz korzystać z nich,
- 10) nauczać religii i głosić ją, w tym za pomocą prasy, książek i innych druków oraz filmów i środków audiowizualnych,
- 11) korzystać ze środków masowego przekazywania,
- 12) prowadzić działalność oświatowo-wychowawczą,
- 13) tworzyć i prowadzić zakony oraz diakonaty,
- 14) tworzyć organizacje mające na celu działalność na rzecz formacji religijnej, kultu publicznego oraz przeciwdziałania patologiom społecznym i ich skutkom,
- 15) prowadzić działalność charytatywno-opiekuńczą,
- 16) (skreślony),²²⁾
- 17) powoływać krajowe organizacje międzykościelne,
- 18) należeć do międzynarodowych organizacji wyznaniowych i międzywyznaniowych oraz utrzymywać kontakty zagraniczne w sprawach związanych z realizacją swoich funkcji.

3.²³⁾ Za wypełnianie funkcji religijnych, o których mowa w ust.1, nie uznaje się oddziaływania poprzez badania i eksperymenty psychologiczne.

²¹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 9 lit. a) tiret pierwsze ustawy wymienionej w przypisie 1.

²²⁾ Przez art. 1 pkt 9 lit. a) tiret drugie ustawy wymienionej w przypisie 1.

²³⁾ Dodany przez art. 1 pkt 9 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

Art. 19a.²⁴⁾ 1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo posiadania, zarządzania oraz zakładania i poszerzania cmentarzy grzebalnych.

2. Przepis ust. 1 nie narusza przepisów dotyczących cmentarzy i chowania zmarłych.

Art. 20. 1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mogą nauczać religii oraz wychowywać religijnie dzieci i młodzież, zgodnie z wyborem dokonany przez ich rodziców lub opiekunów prawnych.

2. Nauczanie religii dzieci i młodzieży jest wewnętrzną sprawą kościołów i innych związków wyznaniowych. Jest ono organizowane, zgodnie z programem ustalonym przez władze kościoła lub innego związku wyznaniowego, w punktach katechetycznych znajdujących się w kościołach, domach modlitw i innych pomieszczeniach udostępnionych na ten cel przez osobę uprawnioną do dysponowania nimi.

3.²⁵⁾ Nauczanie religii uczniów szkół publicznych i wychowanków przedszkoli publicznych może odbywać się również w szkołach i przedszkolach na zasadach określonych w odrębnej ustawie.

Art. 21.²⁶⁾ 1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić szkoły i przedszkola oraz inne placówki oświatowo-wychowawcze i opiekuńczo-wychowawcze na zasadach określonych w ustawach.

2. Szkoły, przedszkola oraz inne placówki, o których mowa w ust. 1, będą dotowane przez państwo lub organy samorządu terytorialnego w przypadkach i na zasadach określonych w odrębnych ustawach.

Art. 21a.²⁷⁾ Działalność służąca celom humanitarnym, charytatywno-opiekuńczym, naukowym i oświatowo-wychowawczym, podejmowana przez osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych, jest zrównana pod względem prawnym z działalnością służącą analogicznym celom i prowadzoną przez instytucje państwowe.

Art. 22. 1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić, według samodzielnie ustalonych programów, szkoły duchowne i seminaria duchowne.

2. W zakresie realizacji programu szkół ogólnokształcących i uzyskiwania świadectw dojrzałości szkoły duchowne wymienione w ust.1 podlegają nadzоровi ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania²⁸⁾.

²⁴⁾ Dodany przez art. 1 pkt 10 ustawy wymienionej w przypisie 1.

²⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 11 ustawy wymienionej w przypisie 1.

²⁶⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 12 ustawy wymienionej w przypisie 1.

²⁷⁾ Dodany przez art. 1 pkt 13 ustawy wymienionej w przypisie 1.

²⁸⁾ Zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 15 i art. 94 ustawy wymienionej w przypisie 17.

3.²⁹⁾ Tworzenie i prowadzenie przez kościoły i inne związki wyznaniowe szkół wyższych, zasady udzielania im przez państwo pomocy finansowej oraz tryb i zakres uznawania stopni i tytułów naukowych nadawanych w tych szkołach regulują, na wniosek władz kościołów lub innych związków wyznaniowych, odrębne ustawy.

4. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać religijne instytuty naukowe i naukowo-dydaktyczne.

5.³⁰⁾ Status prawny wydziałów teologicznych na uniwersytetach państwowych regulują odrębne umowy pomiędzy ministrem właściwym do spraw szkolnictwa wyższego³¹⁾ a władzami kościołów lub innych związków wyznaniowych.

Art. 23. Zakres stosowania do nauczycieli i wychowawców oraz uczących się w szkołach, o których mowa w art. 21 oraz art. 22 ust. 3, uprawnień i świadczeń społecznych oraz nakładania obowiązków przewidzianych dla pracowników i uczniów w szkołach państwowych określa minister właściwy do spraw oświaty i wychowania²⁸⁾, minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego³¹⁾, w porozumieniu z władzami kościołów i innych związków wyznaniowych, chyba że przepis ustawy stanowi inaczej.

Art. 24. 1. W celu realizacji działalności charytatywno-opiekuńczej kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo zakładać i prowadzić, na zasadach określonych w ustawach, odpowiednie instytucje, w tym zakłady dla osób potrzebujących opieki, szpitale i inne zakłady lecznicze, żłobki i schroniska dla dzieci.

2. Środki na realizację działalności charytatywno-opiekuńczej pochodzą w szczególności z:

- 1) ofiar pieniężnych i w naturze,
- 2) spadków, zapisów i darowizn krajowych i zagranicznych,
- 3) dochodów z imprez i zbiórek publicznych,
- 4) subwencji, dotacji i ofiar pochodzących od krajowych instytucji i przedsiębiorstw państwowych, społecznych, wyznaniowych i prywatnych,
- 5) odpłatności za usługi świadczone przez instytucje charytatywno-opiekuńcze kościołów i innych związków wyznaniowych,
- 6) dochodów instytucji kościołów i innych związków wyznaniowych.

Art. 25. 1. W celu realizacji swoich funkcji kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo wydawania prasy, książek, druków oraz zakładania i posiadania wydawnictw oraz zakładów poligraficznych, z zacho-

waniem obowiązujących w tym zakresie przepisów prawa.

2. Kościoły i inne związki wyznaniowe mogą organizować własny kolportaż prasy lub korzystać z pośrednictwa innej sieci kolportażu.

3. Dla realizacji postanowień ust. 1 kościoły i inne związki wyznaniowe mogą otrzymywać jako darowizny z zagranicy maszyny, urządzenia, materiały poligraficzne i papier.

4.³²⁾ Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo do emitowania w radiu i telewizji programów religijno-moralnych, społecznych i kulturalnych w sposób określony w porozumieniach między władzami danego kościoła lub innego związku wyznaniowego a jednostkami publicznej radiofonii i telewizji.

Art. 26. 1. Kościoły i inne związki wyznaniowe mają prawo organizowania i prowadzenia związanej z wypełnianiem swoich funkcji działalności kulturalnej i artystycznej.

2. Dla realizacji prawa, o którym mowa w ust. 1, kościoły i inne związki wyznaniowe mogą zakładać i prowadzić odpowiednie instytucje oraz dystrybucję i rozpowszechnianie filmów.

3. Korzystanie z praw, o których mowa w ust. 1 i 2, następuje bez obowiązku uzyskiwania zezwoleń i upoważnień, jeżeli działalność ta prowadzona jest na potrzeby realizacji zadań religijno-moralnych w sferze kultury. O podjęciu i prowadzeniu tej działalności władze kościoła lub innego związku wyznaniowego powiadamiają państwowy organ, właściwy do udzielania takich zezwoleń i upoważnień.

4. Dla realizacji postanowień ust. 1 i 2 kościoły i inne związki wyznaniowe mogą otrzymywać jako darowizny z zagranicy urządzenia i materiały.

Art. 27. 1.³³⁾ Działalność kościołów i innych związków wyznaniowych nie może naruszać przepisów ogólnie obowiązujących ustaw chroniących bezpieczeństwo publiczne, porządek, zdrowie lub moralność publiczną, władzę rodzicielską albo podstawowe prawa i wolności innych osób.

2. Korzystanie przez kościoły i inne związki wyznaniowe ze swobody działania odbywa się zgodnie z ogólnie obowiązującymi przepisami, chyba że ustawy stanowią inaczej.

Art. 28. 1. W sprawach majątkowych kościoły i inne związki wyznaniowe działają poprzez swoje osoby prawne.

2. Osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych, ich organy, zakres kompetencji i sposób

²⁹⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 14 lit. a) ustawy wymienionej w przypisie 1.

³⁰⁾ Dodany przez art. 1 pkt 14 lit. b) ustawy wymienionej w przypisie 1.

³¹⁾ Zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 21 i art. 94 ustawy wymienionej w przypisie 17.

³²⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 60 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 1993 r. Nr 7, poz. 34), która weszła w życie z dniem 1 marca 1993 r.

³³⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 15 ustawy wymienionej w przypisie 1.

powoływania oraz reprezentacji określają statuty (prawo wewnętrzne, zwane dalej „statutami”).

Art. 29. 1.³⁴⁾ W stosunku do organizacji tworzonych na podstawie art. 19 pkt 14, jeżeli nie mają osobowości prawnej, nie stosuje się Prawa o stowarzyszeniach. Natomiast przepisy ustawy o zgromadzeniach stosuje się do nich jedynie w zakresie dotyczącym zebrań na drogach i placach publicznych oraz w pomieszczeniach użyteczności publicznej.

2. Organizacje, o których mowa w ust. 1, działają w ramach osób prawnych kościołów i innych związków wyznaniowych, w których zostały powołane.

3. Władze kościołów i innych związków wyznaniowych czuwają nad zgodnością działania tych organizacji z ich celami religijnymi i moralnymi.

DZIAŁ III³⁵⁾

Rejestrowanie kościołów i innych związków wyznaniowych

Art. 30. Prawo wpisu do rejestru kościołów i innych związków wyznaniowych, zwanego dalej „rejestrem”, prowadzonego przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych¹⁷⁾, jest realizowane przez złożenie temu ministrowi, zwanemu dalej „organem rejestrowym”, deklaracji o utworzeniu kościoła lub innego związku wyznaniowego i wniosku o wpis do rejestru.

Art. 31. 1. Prawo wniesienia wniosku, o którym mowa w art. 30, przysługuje co najmniej 100 obywatelom polskim posiadającym pełną zdolność do czynności prawnych.

2. We wniosku, o którym mowa w ust. 1, wnioskodawcy składają listę zawierającą swoje imiona i nazwiska, daty urodzenia, miejsca zamieszkania, numery i cechy dokumentów tożsamości oraz składają notarialnie potwierdzone podpisy.

Art. 32. 1. Wniosek, o którym mowa w art. 30, powinien zawierać:

- 1) listę, o której mowa w art. 31 ust. 2,
- 2) informację o dotychczasowych formach życia religijnego i metodach działania kościoła lub innego związku wyznaniowego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- 3) informację o podstawowych celach, źródłach i zasadach doktrynalnych, obrzędach religijnych,
- 4) adres siedziby kościoła lub innego związku wyznaniowego, imiona i nazwiska, datę urodzenia, adres zamieszkania, numer i cechy dokumentu tożsamo-

ści osób wchodzących do kierowniczych organów wykonawczych,

5) statut.

2. Statut powinien określać w szczególności:

- 1) nazwę kościoła lub innego związku wyznaniowego różną od nazw innych organizacji,
- 2) teren działania i siedzibę władz,
- 3) cele działalności oraz formy i zasady ich realizacji,
- 4) organy, sposób ich powoływania i odwoływania, zakres kompetencji oraz tryb podejmowania decyzji,
- 5) źródła finansowania,
- 6) tryb dokonywania zmian statutu,
- 7) sposób reprezentowania na zewnątrz oraz zaciągania zobowiązań majątkowych,
- 8) sposób nabywania i utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków,
- 9) sposób powoływania, odwoływania oraz kompetencje osób duchownych, o których mowa w art. 12 ust. 3, o ile kościół lub inny związek wyznaniowy przewiduje tworzenie takich stanowisk,
- 10) sposób rozwiązania kościoła lub innego związku wyznaniowego i przeznaczenie pozostałego majątku.

3. Jeżeli kościół lub inny związek wyznaniowy przewiduje tworzenie jednostek organizacyjnych, zakonów lub diakonatów mających osobowość prawną, w statucie powinny być określone ich nazwy, teren działania, siedziby, zakres uprawnień oraz zasady tworzenia, znoszenia i przekształcania tych jednostek oraz ich organy, zakres kompetencji, tryb podejmowania decyzji, sposób powoływania i odwoływania tych organów, sposób reprezentowania na zewnątrz oraz zaciągania zobowiązań majątkowych.

4. Jeżeli kościół lub inny związek wyznaniowy stanowi część organizacji o zasięgu międzynarodowym, w statucie powinny być określone zakres i formy wzajemnych stosunków.

5. Jeżeli kościół lub inny związek wyznaniowy przewiduje tworzenie jednostek organizacyjnych bez osobowości prawnej, w statucie powinny być określone nazwy, zasady tworzenia, znoszenia i przekształcania tych jednostek.

Art. 33. 1. W trakcie postępowania w sprawie wpisu do rejestru organ rejestrowy może żądać od wnioskodawców wyjaśnień treści wniosku w zakresie określonym w art. 32, a także zwracać się do odpowiednich organów państwowych o sprawdzanie prawdziwości zawartych we wniosku danych.

2. Jeżeli organ rejestrowy w trakcie postępowania w sprawie wpisu do rejestru stwierdzi braki lub uchy-

³⁴⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 16 ustawy z dnia 5 lipca 1990 r. — Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. Nr 51, poz. 297), która weszła w życie z dniem 1 sierpnia 1990 r.

³⁵⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 16 ustawy wymienionej w przypisie 1.

wienia w treści wniosku, w zakresie określonym w art. 32, wyznacza dwumiesięczny termin ich uzupełnienia, a po upływie tego terminu wydaje decyzję o odmowie wpisu do rejestru.

3. Jeżeli wniosek zawiera postanowienia pozostające w sprzeczności z przepisami ustaw chroniącymi bezpieczeństwo i porządek publiczny, zdrowie, moralność publiczną, władzę rodzicielską albo podstawowe prawa i wolności innych osób, organ rejestrowy wydaje decyzję o odmowie wpisu do rejestru.

4. Decyzje, o których mowa w ust. 2 i 3, powinny być wydane w terminie 3 miesięcy od daty wszczęcia postępowania o wpis do rejestru. Od decyzji tych przysługuje prawo skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 34. 1. Jeżeli nie zachodzą okoliczności wskazane w art. 33 ust. 2 i 3, organ rejestrowy wydaje, w terminie 3 miesięcy od zgłoszenia deklaracji, decyzję o wpisie do rejestru.

2. Z chwilą wpisu do rejestru kościoł lub inny związek wyznaniowy uzyskuje, jako całość, osobowość prawną oraz korzysta ze wszystkich uprawnień i podlega obowiązkom określonym w ustawach.

3. Przepis ust. 2 stosuje się odpowiednio do jednostek organizacyjnych, zakonów i diakonatów, o których mowa w art. 32 ust. 3.

4. Do kościołów i innych związków wyznaniowych wpisanych do rejestru stosuje się odpowiednio przepisy art. 14 i 15.

Art. 35. 1. Zmiany statutu kościoła lub innego związku wyznaniowego wpisanego do rejestru dokonuje się w trybie obowiązującym przy ich rejestrowaniu.

2. Organ rejestrowy może domagać się aktualizacji danych warunkujących wpis do rejestru, określonych w art. 32 ust. 1 pkt 2–5.

Art. 36. 1. Wykreśleniu z rejestru podlega:

- 1) kościoł lub inny związek wyznaniowy, którego sytuacja prawna i majątkowa została uregulowana w odrębnej ustawie,
- 2) kościoł lub inny związek wyznaniowy, który zawiadomił organ rejestrowy o zaprzestaniu swojej działalności,
- 3) kościoł lub inny związek wyznaniowy, który utracił cechy warunkujące uzyskanie wpisu do rejestru; dotyczy to w szczególności kościoła lub innego związku wyznaniowego, który w ciągu 3 lat nie odpowiedział na żądanie organu rejestrowego i nie zaktualizował wpisów do rejestru w zakresie określonym w art. 32 ust. 1 pkt 4.

2. Wykreślenie z rejestru następuje na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw wyznań religijnych¹⁷⁾.

3. W przypadku decyzji o wykreśleniu z rejestru na podstawie ust. 1 pkt 2, minister właściwy do spraw wyznań religijnych¹⁷⁾ wyznacza likwidatora, stosując odpowiednio przepisy Prawa o stowarzyszeniach.

4. Przepis ust. 3 ma również zastosowanie, jeżeli zawiadomienie o zaprzestaniu działalności kościoła lub innego związku wyznaniowego nie określa likwidatora.

5. Jeżeli statut kościoła lub innego związku wyznaniowego nie stanowi inaczej, majątek pozostały po zakończeniu postępowania likwidacyjnego może być przeznaczony wyłącznie na cele charytatywno-opiekuńcze w drodze decyzji ministra właściwego do spraw wyznań religijnych¹⁷⁾.

6. Od decyzji, o których mowa w ust. 2–5, przysługuje prawo skargi do Naczelnego Sądu Administracyjnego w trybie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

Art. 36a. 1. Organ rejestrowy lub prokurator może wystąpić do sądu wojewódzkiego o stwierdzenie niezgodności działania kościoła lub innego związku wyznaniowego z przepisami prawa, o których mowa w art. 27 ust. 1, lub ze statutem, o którym mowa w art. 32.

2. W razie stwierdzenia prawomocnym wyrokiem sądu, że działalność kościoła lub innego związku wyznaniowego rażąco narusza prawo lub postanowienia statutu, organ rejestrowy wykreśli z rejestru ten kościół lub inny związek wyznaniowy.

Art. 37. Minister właściwy do spraw wyznań religijnych¹⁷⁾ określa, w drodze rozporządzenia, zasady i sposób prowadzenia rejestru, dane i informacje podlegające wpisowi, sposób, formę i termin aktualizacji wpisów do rejestru, warunki udostępniania rejestru, wydawania wyciągów z rejestru oraz sposób wykreślenia kościoła lub innego związku wyznaniowego z rejestru.

Art. 38. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do krajowych organizacji międzykościelnych, jeżeli mają one mieć osobowość prawną. Do utworzenia takiej organizacji jest wymagana deklaracja podpisana przez władze co najmniej dwóch działających w Rzeczypospolitej Polskiej kościołów i innych związków wyznaniowych.

DZIAŁ IIIa³⁶⁾

Regulacja spraw majątkowych niektórych kościołów

Art. 38a. 1. Tworzy się Międzykościelną Komisję Regulacyjną, zwaną dalej „Komisją”, w celu ostatecznego uregulowania spraw majątkowych między Państwem a kościołami i ich osobami prawnymi, które zgłosiły roszczenia w trybie i na zasadach określonych w:

³⁶⁾ Dodany przez art. 1 pkt 17 ustawy wymienionej w przypisie 1.

- 1) art. 24–26 ustawy z dnia 13 maja 1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Reformowanego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 73, poz. 324 oraz z 1998 r. Nr 59, poz. 375 i Nr 106, poz. 668),
- 2) art. 37 ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 479 oraz z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756),
- 3) art. 40–42 ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Chrześcijan Baptystów w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 480 oraz z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756),
- 4) art. 35 ustawy z dnia 30 czerwca 1995 r. o stosunku Państwa do Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 97, poz. 481 oraz z 1998 r. Nr 59, poz. 375, Nr 106, poz. 668 i Nr 117, poz. 756).

2. Roszczenia majątkowe wobec Państwa mogą również zgłaszać do Komisji w terminie do dnia 31 grudnia 1998 r. kościoły i inne związki wyznaniowe, nie wymienione w ust. 1, a także krajowe organizacje międzykościelne, jeżeli wskażą we wniosku, że na rzecz Skarbu Państwa przejęto własność nieruchomości lub ich części będących uprzednio własnością tych kościołów i związków wyznaniowych oraz krajowych organizacji międzykościelnych.

3. Do oceny dopuszczalności postępowania regulacyjnego w sprawach, o których mowa w ust. 2, mają odpowiednie zastosowanie przepisy ustaw wskazanych w ust. 1 pkt 1–4.

4. Jeżeli przywrócenie kościelnej osobie prawnej własności nieruchomości nie jest możliwe z uwagi na trudne do przewyciężenia przeszkody, przyznaje się jej nieruchomość zamienną, a jeżeli nie jest to możliwe, osobie tej przyznaje się odszkodowanie ustalone według przepisów o wywłaszczeniu nieruchomości.

5. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, z mienia których państwowych jednostek organizacyjnych lub gmin może być wyłączona nieruchomość zamienna lub na którą państwową jednostkę organizacyjną może być nałożony obowiązek zapłaty odszkodowania.

Art. 38b. 1. Przedmiotem postępowania regulacyjnego może być również nieodpłatne przekazanie na własność nieruchomości lub ich części, które były własnością kościelnych osób prawnych działających do 1945 r. na Ziemiach Zachodnich i Północnych, w celu przywrócenia w nich sprawowania kultu religijnego, działalności oświatowo-wychowawczej, charytatywno-opiekuńczej i opiekuńczo-wychowawczej.

2. W razie niemożności dokonania regulacji, o której mowa w ust. 1, postępowanie ulega umorzeniu.

Art. 38c. Majątek nieruchomy, przekazany na własność gminie w trybie ustawy z dnia 10 maja 1990 r. — Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191, Nr 43, poz. 253 i Nr 92, poz. 541, z 1991 r. Nr 34, poz. 151, z 1992 r. Nr 6, poz. 20, z 1993 r. Nr 40, poz. 180, z 1994 r. Nr 1, poz. 3 i Nr 65, poz. 285, z 1996 r. Nr 23, poz. 102 i Nr 106, poz. 496 oraz z 1997 r. Nr 9, poz. 43), podlega postępowaniu, o którym mowa w art. 38a i 38b.

Art. 38d. 1. Liczebność Komisji, szczegółowy tryb postępowania regulacyjnego oraz wynagrodzenie dla członków Komisji i personelu pomocniczego określa, w drodze zarządzenia, minister właściwy do spraw wyznań religijnych¹⁷⁾ w porozumieniu z władzami kościołów, o których mowa w art. 38a ust. 1 pkt 1–4.

2. Komisja rozpatruje sprawy w zespołach orzekających, w skład których wchodzi po dwóch członków wyznaczonych przez ministra właściwego do spraw wyznań religijnych¹⁷⁾ i władze kościoła lub związku wyznaniowego, którego wniosek dotyczy.

3. Postępowanie regulacyjne wszczyna się z chwilą złożenia wniosku w Komisji. Zespół orzekający po otrzymaniu wniosku o wszczęcie postępowania regulacyjnego bada, czy jest ono dopuszczalne, a wniosek niedopuszczalny odrzuca.

4. Postępowania sądowe lub administracyjne dotyczące nieruchomości, w stosunku do których wszczęto postępowanie regulacyjne, ulegają zawieszeniu, a sądy i organy prowadzące postępowania administracyjne przekazują ich akta do Komisji.

5. Uczestnikami postępowania regulacyjnego są, oprócz wnioskodawcy, wszystkie zainteresowane jednostki państwowe, samorządowe i kościelne.

6. Uczestnicy postępowania regulacyjnego mogą zawrzeć ugodę przed zespołem orzekającym. Jeżeli uгода nie zostanie zawarta, zespół orzekający wydaje orzeczenie.

7. Regulacja nie może naruszać praw nabytych przez niepaństwowe osoby trzecie, a w szczególności przez inne kościoły i związki wyznaniowe oraz rolników indywidualnych.

8. Ugody zawarte przed zespołem orzekającym, jak i orzeczenia uwzględniające wniosek, powinny określać:

- 1) stan prawny nieruchomości,
- 2) związane z tym stanem obowiązki uczestników postępowania, a w szczególności obowiązek wydania nieruchomości w wyznaczonym terminie, jeżeli nie znajduje się ona we władaniu wnioskodawcy,
- 3) w razie przyznania odszkodowania, obowiązek i termin zapłaty należnej z tego tytułu kwoty.

9. Od orzeczenia zespołu orzekającego nie przysługuje odwołanie.

Art. 38e. 1. Ugody i orzeczenia mają moc sądowych tytułów egzekucyjnych.

2. Ugody i orzeczenia stanowią podstawę do dokonywania wpisów w księgach wieczystych i w ewidencji gruntów.

Art. 38f. 1. Postępowanie regulacyjne jest wolne od opłat.

2. Nabycie własności nieruchomości lub ich części na podstawie ugody lub orzeczenia jest wolne od podatków i opłat z tym związanych, a wynikające z tego wpisy do ksiąg wieczystych i ich zakładanie są wolne od opłat.

Art. 38g. 1. Jeżeli zespół orzekający nie uzgodni orzeczenia, zawiadamia o tym pisemnie uczestników postępowania regulacyjnego.

2. Uczestnicy postępowania regulacyjnego mogą, w terminie sześciu miesięcy od otrzymania zawiadomienia, wystąpić o podjęcie zawieszzonego postępowania sądowego lub administracyjnego, a jeżeli nie było ono wszczęte — wystąpić na drogę sądową pod rygorem wygaśnięcia roszczenia. Przy rozpoznawaniu sprawy sąd stosuje zasady określone w art. 38a i 38b.

DZIAŁ IV

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 39. (pominięty).³⁷⁾

Art. 40.³⁸⁾ Stosunki Państwa z kościołami i innymi związkami wyznaniowymi działającymi na podstawie wpisu do rejestru mogą być regulowane w drodze odrębnej ustawy.

³⁷⁾ Zamieszczony w obwieszczeniu.

³⁸⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 18 ustawy wymienionej w przypisie 1.

Art. 41.³⁹⁾ Kościoły i inne związki wyznaniowe działające w dniu wejścia w życie ustawy jako stowarzyszenia zwykłe mogą nabyć osobowość prawną, jeżeli spełnią wymagania określone w art. 30–32.

Art. 42. 1. Osoby należące do kościołów i innych związków wyznaniowych, których święta religijne nie są dniami ustawowo wolnymi od pracy, mogą na własną prośbę uzyskać zwolnienie od pracy lub nauki na czas niezbędny do obchodzenia tych świąt, zgodnie z wymogami wyznawanej przez siebie religii.

2. Osoby niepełnoletnie mogą korzystać z prawa określonego w ust. 1 na wniosek swych rodziców bądź opiekunów prawnych.

3. Zwolnienie od pracy, o którym mowa w ust. 1 i 2, może być udzielone pod warunkiem odpracowania czasu zwolnienia, bez prawa do dodatkowego wynagrodzenia za pracę w dni ustawowo wolne od pracy lub pracę w godzinach nadliczbowych.

4.⁴⁰⁾ Minister właściwy do spraw pracy⁴¹⁾ oraz minister właściwy do spraw oświaty i wychowania²⁸⁾, minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego³¹⁾, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wyznań religijnych⁴²⁾, w drodze rozporządzenia, określają szczegółowe zasady udzielania zwolnień, o których mowa w ust. 1 i 2.

Art. 43–44. (pominięte).³⁷⁾

Art. 45. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.⁴³⁾

³⁹⁾ Zgodnie z oznaczeniem ustalonym przez art. 1 pkt 19 ustawy wymienionej w przypisie 1.

⁴⁰⁾ W brzmieniu ustalonym przez art. 1 pkt 20 ustawy wymienionej w przypisie 1.

⁴¹⁾ Zgodnie z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 16 i art. 94 ustawy wymienionej w przypisie 17.

⁴²⁾ Zgodnie z art. 1 pkt 20 ustawy wymienionej w przypisie 1 oraz z art. 4 ust. 1, art. 5 pkt 25, art. 87 pkt 1 i art. 94 ustawy wymienionej w przypisie 17.

⁴³⁾ Ustawa została ogłoszona dnia 23 maja 1989 r.